

"קיים אברהם אבינו כל התורה כולה"

מאמר מופלא זה שבכותרת חוזר כמה פעמים בתלמוד¹ ובמדרשים²; ולא עוד אלא שאת הפסוק בבראשית כ"ו, ה: "עקב אשר שמע אברהם בקלי" וגוי מפרש רש"י ע"פ המדרשים כך:
 "וישמר משמרתו – גזירות להרחקת על האזכרות שצתורה, כגון: שניות לעריות ושבות לשבת"³,
 מלוחי – דברים שאלו לא נכתבו ראויים הם להטוות, כגון: גזל ושפיכות דמים,
 חקותי – דברים שילך הרע ואומות העולם משיזים עליהם, כגון: אכילת חזיר ולבישת שטטן, שאין טעם לדבר, אלא גזירת מלך וחוקותיו על עבדיו,
 וחורתי – להביא תורה שצ"פ הלכה למשה מסיני.⁴
 מכאן, שאברהם אבינו קיים לא רק תורה שבכתב אלא גם תורה שבע"פ על כל פרטיה ודקדוקיה. אין צורך לומר שמסקנה זו אומרת "דרשני". לענין, ניתן להסביר מאמר זה לפי שתי גישות: גישה של **סוד ודרש** וגישה של **פשט**, כלהלן.

גישת הדרש והסוד

לפי גישת הדרש והסוד העניין יובן על יסוד הפסוק במשלי (ח', כה) "ה' קנני ראשית דרכו", עליו דורשים חז"ל⁵, שהתורה היא "אחד פשעיה הדברים שנבראו קודם שנברא העולם", ויש מחז"ל הקובעים: "שבראת התורה קדמה לתקיע"ד דורות לבראת העולם"⁶. ולא עוד אלא שלפי מדרש אחד⁷, "הייתה התורה כלי אופנתו של הקב"ה בבראת העולם... שהיה הקב"ה עביט בתורה ונורא את העולם".
 לפי דברי דרש אלו הייתה התורה קיימת בשמים כבר בימי אברהם אבינו; וכיוון שאברהם אבינו היה נביא, ידע לבטח ברוח הקודש את שכתוב בה וכיוון את מעשיו לפיה.

1. בבלי יומא כח, ע"ב; קידושין פב, ע"א; ירו' קידושין פ"ב, ה"ב.
2. ויק"ר פ"ג, י; תנחומא לך-לך, יא ועוד.
3. פסחים נד, ע"א ובמקבילות.
4. ראה אבות דר"נ ל"א, ג והשווה תנא דבי אליהו זוטא, פרק י'.
5. בראשית רבה פ"א, א.

גישה של פשט

נקודת המוצא של גישה זו היא, שאברהם אבינו הגיע לשלימות נפשית דתית ומוסרית כזאת עד שרובם ככולם של מעשיו ותגובותיו היו מכוונים ומתאימים למצוות התורה ואפילו לדברי חז"ל. ויותר מזה: כמה ממעשיו שימשו מקור ראשון לכמה הלכות, כפי שנראה לקמן. והרי רוב מעשיו של אברהם אבינו, לפי סדרם בבראשית, ניתוחם והערכתם היו לאור התורה וחז"ל:

א. "ויאמר ה' אל אברם לך מארצך... וילך אברם כאשר דבר אליו ה'⁶.
הכתוב האחרון מציין, שאברהם אבינו ציית לדבר ה', ציות המתגלה באברהם אבינו בכל הנסיונות שנתנסה. ציות זה דורשת התורה מישראל כמה פעמים:

1. בפתיחה למעמד הר סיני נאמר:⁷ "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים" וגו';

2. בדברים, פ' עקב⁸ נאמר: "מה ה' שואל ממך כי אם ליראה את ה' אלקיך... לשמר את מצות ה' ואת חקתי";

3. שם י"א, יג: "זהה אם שמוע תשמעו אל מצותי" וגו'.

ב. "ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם"⁹. על פסוק זה מסתמכת הגמרא¹⁰ באומרה: "רעב בעיר פזר וגליך, שנאמר 'ויהי רעב בארץ' וגו'.

ג. "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט. ויאמר אברם אל לוט... הלא כל הארץ לפניך"¹¹ וגו'. למען השלום מוותר אברהם אבינו על חלק מן הארץ, ככר הירדן, שהיא ממיטבה, ונותנה ללוט; בהתאם לדברי חז"ל בסוף מסכת עוקצין: "לא פצץ הקב"ה כלי פחזוין ברכה לישראל אלא השלום".

ד. אחר זאת אומר ה' לאברהם אבינו, בין היתר, "קום התהלך בארץ... כי לך אתננה"¹². על יסוד זה אומרת הברייתא¹³: "הטוֹכר שביל לחבתו, כיוון שהלך בו קנאו. פאי טעפא? דכותיב: 'קום התהלך בארץ' וגו'.

ה. במלחמתו של אברהם אבינו בארבעת המלכים¹⁴, כדי להציל את לוט, שנשבה על ידם – קיים אברהם אבינו את המצוה "לא תעמד על דם רעך"¹⁵.

6. בראשית י"ב, א-ד.

7. שמות י"ט, ה-ו.

8. דברים י', יב-יג.

9. בראשית י"ב, י.

10. בבא קמא ט, ע"ב.

11. בראשית י"ג, ז-יב.

12. שם שם, יז.

13. ירושלמי קידושין א, ג.

14. בראשית פרק י"ד.

15. ויקרא י"ט, טז.

ג. כשחזר אברהם אבינו מן המלחמה, יצא מלך סדום לקראתו והציע לו: "תן לי את הנפש והרכוש קח לך"¹⁶. אברהם אבינו דחה את הצעתו ונשבע שלא יקח ממנו "מחוט ועד שרוך נעל". אך הוא מוסיף ואומר¹⁷: "בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתי ענר אשכל וממרא הם יקחו חלקם". וכותב רש"י על פסוק זה: "ואף על פי שעבדי נכנסו למלחמה... וענר וחצרו ישבו על הכלים ואפילו כפי, הם יקחו חלקם, וממנו למד דוד שאמר¹⁸: 'כחלק היווד למלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדיו יחלוקו' וכו'. ותימה קצת על רש"י שאינו מזכיר שכך בדיוק עשו בני ישראל בשלל שלקחו במלחמתם במדיינים¹⁹."

ד. מצוות מילה, מצוה ראשונה, שכל יהודי מקיימה, ולראשונה קיימה אברהם אבינו, כשהיה בן תשעים ותשע שנים. ולא לחינם נקראת המצוה על שמו גם בברכת המצוה בפי אבי הנימול: "אשר קדשנו במצוותיו וציונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו".

ה. הכנסת האורחים של אברהם אבינו – מפורסמת²⁰ והוא הקדימה לקבלת פני השכינה, שבאה לבקרו ביקור חולים אחר המילה²¹; ועל פי זה אמרו חז"ל²²: "גדולה פצות הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה".

ו. תפילת אברהם אבינו על רשעי סדום, שיינצלו בזכות הצדיקים שבה; כדי שלא יהיה גורל הצדיק כגורל הרשע²³, ושמידת הצדק לא תיפגע; וידוע שעשיית הצדק היא אחת המצוות, שהתורה חוזרת עליה כמה פעמים ובצורות שונות²⁴.

ז. כשמתה שרה אמנו ע"ה, אברהם אבינו טיפל בעצמו בהספד עליה ובקבורתה, שתהא מכובדת כיאה לה. הוא קברה במערת המכפלה, שקנה מעפרון החתי "בארבע מאות שקל כסף"²⁵. בזה קיים את מצוות "חסד של אמת" בהידור רב!

16. בראשית י"ד, כא.

17. שם שם, כד.

18. שמואל א' ל', כד.

19. במדבר ל"א, כה-כו.

20. בראשית י"ח, א-ח.

21. ראה בבא מציעא פו, ע"ב ורש"י לבראשית י"ח, א.

22. שבועות לח, ע"ב.

23. בראשית י"ח, כג-כה.

24. כגון: שמות כ"ג, ב-ג; ו-ח; ויקרא י"ט, טו; דברים ט"ז, יח-כ; כ"ד, יז-יז; כ"ה, יג-טו ועוד.

25. בראשית פרק כ"ג.

המקרא ומעשי גיבוריו

כידוע, אין התורה, והמקרא בכלל, מספרים על גיבוריהם – האבות, מנהיגי העם, הנביאים והמלכים – כל מה שעשו וכל מה שאירע להם. במילים אחרות: התנ"ך אינו ספר היסטוריה! המקרא בוחר ממעשי גיבוריו ומאירועיהם את שהוא דרוש לצרכיו, שהם בעיקרם חינוכיים-דתיים.

דבר זה נכון גם ביחס למסופר בתורה על אברהם אבינו עליו השלום. זהו רק קצת ממעשיו ומאירועיו. ברם, מסתבר, שכשם שיש התאמה בין מעשי אברהם אבינו המסופרים בתורה לבין מצוותיה ומשפטיה; כך הייתה התאמה בין מעשי אברהם אבינו, שאינם נזכרים בתורה, ולבין אותם מצוות ומשפטים. זוהי, לענ"ד, המשמעות של מאמר חז"ל "קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה", לפי גישת הפשט.